

قنات جهانی زارچ؛ از مرز فراموشی تا تبدیل شدن به گردشگری پایدار در یزد

به تأمین آب کشاورزی و شرب کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به عنوان یک جاذبه گردشگری بی‌نظیر، به رونق اقتصادی و اشتغالزایی در استان نیز بینجامد. تجربه موفق قنات زارچ در جذب ۱۶ تا ۱۷ هزار گردشگر در تعطیلات نوروز، گواهی بر این ظرفیت عظیم است. بنابراین، ضروری است که با حمایت همه‌جانبه مسئولان شاهد تسریع در روند احیای قنات‌های استان باشیم تا این میراث ارزشمند برای نسل‌های آینده نیز ماندگار شود و همچنان، نبض حیات را در کویر مرکزی ایران به تپش درآورد.

قنات جهانی زارچ، نه تنها یکی از کهن‌ترین سازه‌های آبی جهان، بلکه شاهکاری بی‌نظیر در مهندسی هیدرولیک محسوب می‌شود که قرن‌هاست نبض حیات را در منطقه کویری یزد به تپش درآورده است.

کهن‌ترین و بلندترین شاهکار آبی جهان

قنات زارچ با قدمتی که به دوران پیش از اسلام و دوره ساسانی مربوط است یکی از قدیمی‌ترین قنات‌های شناخته‌شده در جهان است. کارشناسان و معماران محلی، عمر این سازه عظیم را بین دو تا سه هزار سال تخمین زده‌اند که نشان‌دهنده تعلق آن به دوران زرتشتیان است؛ چرا که مقطع مربعی شکل میله‌های چاه آن، یکی از شاخص‌های حفاری در آن دوره به شمار می‌رود و این ویژگی در میان قنات‌های جهان منحصر به فرد است. طول مسیر اصلی این قنات که از حوالی روستای فهرج آغاز می‌شود، با احتساب شاخه‌های فرعی، حدود ۸۰ کیلومتر برآورد شده است. این آبراه زیرزمینی پس از گذر از روستاهایی چون خویک، دهنو و اکرمیه، وارد بافت تاریخی شهر یزد شده و از محله‌های مختلفی از جمله میدان امیرچقماق و مسجد جامع عبور می‌کند؛ سپس از شهر خارج شده و به سمت روستای زارچ حرکت می‌کند. این قنات که در سال ۱۳۸۴ با شماره ۱۴۸۳۰ در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده و در سال ۲۰۱۶ میلادی نیز به عنوان یکی از ۱۱ قنات ایرانی، در فهرست میراث جهانی یونسکو جای گرفته است. قنات زارچ دارای سه شاخه اصلی با نام‌های «شور»، «شیرین» و «ابراهیم خویدکی» است که در مجموع بیش از ۲۱۱۵ حلقه چاه در امتداد آنها حفر شده است. متأسفانه در شرایط کنونی، به دلیل افت شدید سطح آب‌های زیرزمینی در دهه‌های اخیر، تنها شاخه شور این قنات فعال باقی مانده و دو شاخه دیگر به تدریج خشک شده‌اند.

احیای قنات‌ها، راهکاری برای بحران کم‌آبی

مدیر پایگاه جهانی قنات در یزد، در گفت‌وگو با خبرنگار مهر، با اشاره به چالش‌های فراوری این میراث ارزشمند، اظهار داشت: قنات زارچ با ۹۰ کیلومتر طول و بیش از ۲۱۱۵ حلقه چاه، نه تنها طولانی‌ترین قنات ایران، بلکه یکی از شگفت‌انگیزترین سازه‌های آبی جهان است. متأسفانه در سال‌های گذشته به دلیل اتصال فاضلاب‌های شهری به مسیر قنات و حفر بی‌رویه چاه‌های عمیق، این قنات در آستانه نابودی قرار گرفته بود. ابراهیم کاظم‌نژاد افزود: در سال ۱۳۹۴، پروژه‌ای جامع برای نجات این میراث جهانی آغاز شد که شامل لایروبی مسیر ۹۰ کیلومتری، انسداد چاه‌های فاضلاب متصل، حفر مادرچاه جدید برای افزایش دبی آب و مرمت سازه‌های وابسته از جمله آسیاب وزیر و آب‌انبار جنگ بوده است. این اقدامات سبب شد که قنات زارچ در سال ۲۰۲۲ میلادی، موفق به دریافت جایزه ممتاز حفاظت از یونسکو در منطقه آسیا و اقیانوسیه شود. /مهر

قنات جهانی زارچ در حالی از خطر نابودی نجات یافت که اکنون با مرمت، ساماندهی پایاب‌ها و استقبال هزاران گردشگر، نمادی از پیوند میراث فرهنگی، مدیریت آب و رونق گردشگری در یزد است.

در دل کویر مرکزی ایران، جایی که هر قطره آب چون گوهری حیاتبخش می‌درخشد، تمدنی شکوفا شده که راز ماندگاری خود را در دانشی کهن دارد. قنات این شاهکار زیرزمینی، روایتگر سفری شگفت‌انگیز از دل کوه‌های شیرکوه تا بستر خشک کویر است؛ سفر آب، حیاتی که قرن‌هاست نبض زندگی را در این سرزمین گرم می‌دارد. مهندسی هوشمندانه‌ای که نیاکان ما با تکیه بر آن، جریان آب را از دوردست‌های کوهپایه‌ها تا مزارع و باغات هدایت کرده‌اند، نه فقط سندی بر دانش آنان، بلکه پلی است میان گذشته و حال که امروز به عنوان میراثی جهانی، افتخار این سرزمین محسوب می‌شود. با نگاهی به پیشینه کهن سال قنات زارچ، به عنوان طولانی‌ترین قنات جهان، و نقش بی‌بدیل آن در تدلوم حیات در دل کویر، به نظر می‌رسد این میراث ارزشمند، اکنون بیش از هر زمان دیگری نیازمند عزمی جدی برای حفاظت و احیاست.

یزد؛ سرزمینی با هزاران قنات

بر اساس برآوردهای موجود، از مجموع حدود ۳۷ تا ۳۸ هزار قنات فعال در سراسر کشور، سهم استان یزد بسیار قابل توجه بوده و حدود ۶۵۰۰ رشته قنات در این خطه کویری شناسایی شده است. این تعداد، گواهی بر تعلق خاطر و دانش نیاکان این سرزمین برای مقابله با خشکی و تأمین آب شرب و کشاورزی است.

چالش فراروی قنات‌های یزد

با وجود این پیشینه غنی، متأسفانه بسیاری از این قنات‌ها در دهه‌های اخیر به دلایل مختلف از جمله خشکسالی‌های پی در پی، حفر بی‌رویه چاه‌های عمیق و نیمه‌عمیق، گسترش شهرنشینی، با خطر نابودی مواجه شده‌اند. بر اساس گزارش‌های موجود، از مجموع ۶۵۰۰ قنات استان، نزدیک به ۴۰۰۰ رشته غیرقابل استفاده شده و از مدار بهره‌برداری خارج شده‌اند. این آمار هشداردهنده، بیانگر ضرورت توجه فوری به احیا و مرمت این میراث حیاتی است.

مرمت و احیا؛ گامی در مسیر نجات

خوشبختانه در سال‌های اخیر، اقداماتی برای نجات و احیای قنات‌های ارزشمند استان آغاز شده است. به عنوان نمونه، پروژه مرمت و ساماندهی قنات جهانی زارچ از سال ۱۳۹۴ آغاز شده و هدف احیای سازه‌های وابسته و بازگشایی مسیر گردشگری آن تا آسیاب وزیر در محله کوشکنو، همچنان ادامه دارد. این پروژه که شامل لایروبی، انسداد چاه‌های فاضلاب و مرمت بناهای تاریخی مسیر است، توانسته علاوه بر بهبود وضعیت این قنات، زمینه‌ساز رونق گردشگری در استان شود. در سطح کشور نیز اعتبارات قابل توجهی برای مرمت قنات‌ها در نظر گرفته شده است. که نشان‌دهنده عزم ملی برای حفظ این میراث کهن است. با این حال، با توجه به تعداد بالای قنات‌های غیرفعال در استان، این اقدامات نیازمند تسریع و گسترش بیشتری است. با نگاهی به آمار و ارقام موجود، به روشنی می‌توان دریافت که قنات‌ها، تنها یادگاری از گذشته نیستند، بلکه راهکاری پایدار و کارآمد برای مدیریت منابع آبی در مناطق کویری محسوب می‌شوند. احیای این سازه‌های هوشمندانه، نه تنها

روزنه

کلاهداران ۲ هزار میلیارد ریالی در اشکذر دستگیر شدند

فرمانده انتظامی استان یزد از دستگیری عاملان کلاهبرداری ۲ هزار میلیارد ریالی توسط ماموران پلیس شهرستان اشکذر خبر داد. به گزارش پایگاه خبری پلیس، سردار «احمد نگهبان» گفت: در پی دریافت پرونده‌ای مبنی بر کلاهبرداری از شهروندان در اشکذر و فرار متهمان به مقصد نامعلومی، کارآگاهان پلیس آگاهی و اطلاعات شهرستان به بررسی موضوع پرداختند. وی افزود: ماموران پلیس با تحقیقات شبانه روزی و رصد اطلاعاتی، ردپای کلاهبردار اصلی و همدستش را در حاشیه شهر مشهد شناسایی و با اخذ نیابت قضایی به آن شهر اعزام و هر دو متهم فراری را دستگیر کردند. فرمانده انتظامی استان گفت: متهمان که با مانورهای متقلبانه و به بهانه سرمایه گذاری، ساخت و ساز و پرداخت سود کلان، مبلغ ۲ هزار میلیارد ریال را از ۴۰ نفر از شهروندان اشکذری کلاهبرداری کرده بودند پس از تکمیل پرونده تحویل مراجع قضایی شدند. سردار نگهبان یادآور شد: شهروندان از اطمینان به افرادی که وعده پرداخت سود کلان و سرمایه گذاری را می‌دهند خودداری کرده و به افراد شیاد و کلاهبردار اعتماد نکنند.

یزدی‌ها با ۶ بازیکن در صدر دعوت‌شدگان تیم ملی فوتبال ساحلی قرار گرفتند

دبیرکل هیات فوتبال یزد گفت: با دعوت ۶ بازیکن یزدی به اردوی تیم ملی فوتبال ساحلی، این استان، بیشترین سهم را در میان استان‌های کشور به خود اختصاص داد که نشان‌دهنده روند رو به رشد و ظرفیت بالای این رشته در استان است. «محمود میرجلیلی» در گفت و گو با خبرنگار ایرنا افزود: سومین مرحله اردوی آماده‌سازی تیم ملی فوتبال ساحلی از ۲۰ تا ۲۶ تیرماه جاری با حضور ۲۰ بازیکن در مرکز ملی فوتبال ایران برگزار خواهد شد.

وی ادامه داد: کادرفنی تیم ملی، سیدمهدی میرجلیلی، محمدعلی مختاری، سیدم حمد داستان، سیدعلی ناظم، داوود شکری و ابوالفضل میرحسینی را برای حضور در اردوی تیم ملی فوتبال ساحلی دعوت کرد.

این مسوول بیان کرد: در این مرحله از اردو، استان یزد با ۶ نماینده، بیشترین سهم را در میان استان‌های کشور به خود اختصاص داده است.

میرجلیلی یادآور شد: پس از یزد، استان بوشهر با پنج، گیلان با چهار، اصفهان با ۲ و استان‌های هرمزگان، سیستان و بلوچستان و چهارمحال و بختیاری هر کدام با یک بازیکن در این اردو حضور دارند.